# بررسی میزان آگاهی مادران زائو نسبت به مزایای شیر مادر در شهر خرم آباد

مهناز مردانی[1]، اعظم محسن زاده[2]، مصطفی یاری پور[3]
1- استادیار، گروه تغذیه، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی لرستان
2- استادیار، گروه اطفال، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی لرستان
3- دانشجوی پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی لرستان

یافته / دوره نهم / شماره 4 / زمستان 86 / مسلسل 34

## چکیده

***دریافت مقاله***: 86/8/2، ***پذیرش مقاله***: 86/10/3

**Ø مقدمه** : شیر مادر به تنهایی تنها منبع تغذیه مناسب در 6 ماه اول زندگی است و در صورت تغذیه مناسب و کافی مادر در دوران شیر دهی ، انرژی و مواد مغذی مورد نیاز برای رشد و تکامل شیرخوار تأمین خواهد شد. اطلاعات و دانش ناکافی و یا باورهای غلط راجع به تغذیه شیرخوار ، شاغل بودن مادران و گرایش مادران شاغل به تغذیه شیرخوار با شیر خشک و یا شروع زودتر از موعد تغذیه تکمیلی، افزایش گرایش مادران به سزارین و فاصله افتادن بین نوزاد و مادر در ساعات طلائی اولیه شیر دهی و همچنین تبلیغات فریبنده در مورد شیر خشک همگی بخشی از علل کاهش گرایش به شیر مادر و افزایش استفاده از شیر خشک است . لذا هدف از این مطالعه بررسی میزان آگاهی مادران زائو در زمینه اهمیت تغذیه شیرخوار با شیر مادر بوده است.

**Ø مواد و روش‌ها**: در این مطالعه مقطعی، به منظور بررسی آگاهی مادران زائوی مراجعه کننده به بیمارستان حاج کریم عسلی خرم آباد در آذر ماه سال 1385 در زمینهٔ اهمیت و مزایای تغذیه با شیر مادر کلیه زنان زائو در این فاصله زمانی مورد بررسی قرار گرفتند و پرسشنامه ای حاوی 17 سؤال بصورت تستی سه گزینه ای در اختیار مادران قرار می گرفت این سوالات در خصوص فوائد و اهمیت تغذیه شیرخوار با شیر مادر وهمچنین ترکیبات موجود در شیر مادر بود . پس از تکمیل پرسشنامه ها ، کد بندی متغیرها صورت گرفت و در نرم افزار کامپیوتری وارد گردید و میزان آگاهی مادران بر حسب هر یک از متغیرها با بکارگیری تستهای آماری مناسب سنجش گردید..

**Ø یافته‌ها**: از مجموع 550 نفر مادر زائوی مراجعه تعداد 33 نفر (6%) میزان آگاهی ضعیف ، 216 نفر (39%) میزان آگاهی متوسط ، 301 نفر (55%) میزان آگاهی بالا داشتند . همچنین بین سن مادر و میزان آگاهی آنان ارتباط معنی داری وجود داشت به طوری که میانگین سن مادران با میزان آگاهی ضعیف حدود 26 سال ، مادران با آگاهی متوسط حدود 28 سال و مادران با آگاهی بالا حدود 31 سال بود . از طرفی مادران دارای تعداد فرزند بیشتر میزان آگاهی بیشتری داشتند . بین سطح سواد مادران و میزان آگاهی آنها ارتباط معنی داری وجود داشت به طوری که با افزایش میزان تحصیلات میزان آگاهی مادران در مورد اهمیت تغذیه با شیر مادر افزایش می یافت . در بین مادران شاغل میزان آگاهی بالاتر از مادران خانه دار بود و از نظر محل سکونت نیز مادران ساکن شهر میزان آگاهی بالاتری نسبت به مادران ساکن روستا داشتند . در این پژوهش همچنین مشخص گردید که بین سطح درآمد خانواده و میزان آگاهی مادران ارتباط معنی داری وجود ندارد.

**Ø بحث و نتیجه‌گیری**: با توجه به نتایج مطالعه مذکور، میزان آگاهی مادران تقریباً خوب می باشد ولی هنوز تعداد زیادی از مادران از آگاهیهای لازم در مورد تغذیه شیرخواران برخوردار نیستند . به ویژه مادران جوان و مادران ساکن روستا . لذا لزوم توجه بیشتر به این گروه از مادران ارائه برنامه های آموزشی مناسب در زمینه شیر مادر معطوف می شود .

**Ø کلید واژه‌ها**: آگاهی ، مادران زائو ، تغذیه شیرخوار ، تغذیه انحصاری ، بیمارستان حاج کریم عسلی خرم آباد

**آدرس مکاتبه**: خرم آباد، کمالوند، مجتمع آموزشی پردیس، دانشگاه علوم پزشکی لرستان، دانشکده پزشکی

**پست الکترونیک**: ms mardani@yagoo.com

**مقدمه**

مزایای مختلف شیر مادر هم برای شیر خوار و هم برای مادر کاملا ثابت شده است (1). در شیرخوارانی که از شیر مادر تغذیه می شوند میزان بروز و شدت بیماری های عفونی ناشی از باکتری و ویروس و انگل شامل اسهال ، پنومونی ، مننژیت ، عفونت گوش میانی و انسفالیت و بیماریهای حساسیتی نظیر آسم ، اگزما و تب یونجه و نیز سرطان و بیماریهای مزمن در سالهای بعدی زندگی بسیار کمتر می باشد . و به همین علت میزان بستری شدن آنها در بیمارستان و شانس سوء تغذیه و ناتوانی و معلولیت و مرگ و میر آنها نیز کمتر می باشد . همچنین شیردهی و تغذیه با شیر مادر فواید بسیاری برای مادر از جمله کاهش خطر بروز سرطان ، پوکی استخوان، آنمی فقر آهن و بارداری ناخواسته و .... داشته و فواید بسیاری برای خانواده هم از نظر اقتصادی و هم از نظر روانی دارد . به علاوه برای کشور و جامعه نیز حائز اهمیت می باشد (2).

از سوی دیگربر اساس آمارهای سازمان جهانی بهداشت از 130 میلیون نوزادی که سالانه در کل جهان به دنیا می آیند حدود 20 میلیون نفر در 4 هفته اولیه عمر خود می میرند(3). همچنین در اکثر کشورهای جهان سوم بیشترین آمار مرگ و میر این کودکان به دلیل سوء تغذیه، عفونتهای تنفسی و بیماریهای اسهالی اتفاق می افتد (4).

از طرفی بیشترین میزان کاهش در شیر مادر دهی در 4 هفته اول زندگی اتفاق می افتد که این امر از نظر مادران به دلایلی از قبیل کمبود شیر ، مشکلات مادر در خصوص تکنیک درست شیر دهی ویا کم اطلاعی مادران از مزایا ی شیر مادر می باشد.(5و6). به همین دلیل اجرای برنامه بیمارستانهای دوستدار کودک از طرف یونیسف و سازمان بهداشت جهانی در راستای آموزش پرسنل واحدهای بهداشتی و درمانی در زمینه شیر مادر و روشهای صحیح شیر دهی بوده است تا از این طریق کلیه مادران در محیط های بهداشتی درمانی آموزشهای لازم در زمینه مزایای شر مادر و روشهای درست شیر دهی کسب نموده و قادر باشند شیر دهی موفقیت آمیزی داشته باشند(7). از آنجایئکه مطالعات مختلف حاکی از آن است که آگاهی های والدین نسبت به شیر مادر نقشی بسیار موثر تر و قویتری نسبت به فاکتورهای مختلف اقتصادی – اجتماعی خانوار بر روی شیر مادر دهی دارد (8) واز سوی دیگردر شهر خرم آباد مطالعه ای بر روی میزان آگاهی مادران زائو نسبت به شیر مادر و مزایای ان انجام نشده بود بر ان شدیم این تحقیق را انجام دهیم .

## مواد وروشها

در این مطالعه مقطعی، به منظور بررسی میزان آگاهی مادران در زمینهٔ اهمیت و مزایای تغذیه با شیر مادر، کلیه زنان زائوی مراجعه کننده به بیمارستان حاج کریم عسلی خرم آباد در آذر ماه 1385 در نظر مورد بررسی و پرسشگری قرار گرفتند.

روش جمع آوری اطلاعات با استفاده از یک پرسشنامه از قبل طراحی شده ای بود که در قالب آن پرسشنامه تعداد 17 سؤال بصورت تستی سه گزینه ای در اختیار مادران قرار می گرفت این تعداد سؤال بر اساس منابع علمی تغذیه ای طوری طراحی شده بود که فوائد و اهمیت تغذیه شیرخوار با شیر مادر و ترکیبات موجود در شیر مادر را در بر می گرفت . از این تعداد سؤالات ، به سه سوال بدلیل اهمیت فراوان 2 نمره تعلق گرفته و بقیه سؤالات یک نمره ای بودند و در مجموع نمرات این پرسشنامه 20 نمره بود.

به هر پاسخ درست یک نمره ( و در سوالات دو نمره ای 2 نمره ) تعلق می گرفت. و به هر پاسخ نادرست یا عدم پاسخ، نمره صفر تعلق می گرفت و لذا نمره آگاهی مادران از 20 ـ 0 متغیر بود . مادرانی که نمره10 و زیر 10 اخذ می کردند در گروه مادران بامیزان اطلاعات ضعیف، مادرانی که نمره 15 ـ 11 اخذ می کردند، در گروه مادران با میزان آگاهی متوسط و مادرانی که نمره 16 و بالاتر اخذ می کردند مادران با میزان آگاهی بالاتلقی می شدند . پس از تکمیل پرسشنامه ها ، کد

بندی متغیرها صورت گرفته و در برنامه نرم افزاری کامپیوتری وارد و مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

پس از جمع آوری اطلاعات و وارد کردن آنها دربرنامه نرم افزار،نتایج در قالب جداول آماری و نمودارهای مناسب تهیه گردیدو در جاهایی که نیاز به ارتباط سنجی آماری بود از آزمون کای اسکوار ، آنالیز واریانس ، کروسکال والیس استفاده می شود .

با توجه به اینکه به مادران واجد شرایط توضیح لازم در خصوص انجام طرح و پزسشگری داده می شد و نمونه خاصی از مادران گرفته نمی شد، و مادران بنا به تمایل خود پرسشنامه های مذکور را تکمیل می کردند ، همچنین پرسشنامه ها فاقد مشخصات فردی مادران مورد نظر بود لذا در انجام مطالعه فوق مشکل اخلاقی خاصی وجود نداشت.

## یافته ها

در این مطالعه کلیه زنان زائوی مراجعه کننده به بیمارستان عسلیان خرم آباد در آذر ماه سال1385 که 550 نفر بودند جهت تعیین میزان آگاهی آنان نسبت به مزایای شیر مادر مورد بررسی قرار گرفتند. همچنین رابطه بین سطح آگاهی مادران با متغیرهای سن مادر در هنگام زایمان، سطح درآمد خانواده ، تعداد فرزندان ، سطح سواد مادر ، شغل مادر و محل سکونت مادر ( شهر یا روستا) بررسی گردید.

در این پژوهش بر اساس جدول شماره 1 از کل 550 زن مورد بررسی، تعداد 33 نفر (6%) میزان آگاهی ضعیف ، 216 نفر (39%) میزان آگاهی متوسط و 301 نفر (55%) میزان آگاهی بالا دارا بودند نفر (55%) از سطح آگاهی خوبی برخوردار بودند.

جدول شماره2 نشان دهنده میزان اگاهی مادران بر حسب گروه سنی آنان است، در این پژوهش و بر اساس نتایج جدول شماره2و 3 و انجام آنالیز واریانس، بین سن مادران و میزان آگاهی آنان ارتباط معنی داری وجود داشت و همچنین میانگین سن مادران با میزان آگاهی ضعیف حدود 26 سال ، مادران با آگاهی متوسط حدود 28 سال و مادران با آگاهی بالا حدود 31 سال بود.

علاوه بر آن در این پژوهش با استفاده از آزمون کروسکال والیس و در سطح خطای 5% ،ارتباط معنی دارآماری بین تعداد فرزندان و میزان آگاهی مادران وجود داشت و مادران اول زا کمترین میزان آگاهی را داشته حال ٌنکه مادران با 1 یا 2 فرزند قبلی از آگاهی بالاتری برخوردار بودند ( جدول شماره4)

**جدول شماره 1- فراوانی مطلق و نسبی مادران زائوی مراجعه کننده به بیمارستان حاج کریم عسلی خرم آباد در آذر ماه 1385**

| سطح آگاهی | فراوانی مطلق(نفر) | فراوانی نسبی(%) |
|---|---|---|
| ضعیف | 33 | 6 |
| متوسط | 216 | 39 |
| خوب(بالا) | 301 | 55 |
| جمع کل | 550 | 100 |

**جدول شماره 2- فراوانی میزان آگاهی مادران زائو مراجعه کننده به بیمارستان حاج کریم عسلی خرم آباد در آذر ماه 1385 بر حسب گروههای سنی آنها**

| سن | 19 – 23 | | 24 – 28 | | 29 – 33 | | 34 – 38 | | بالاتر از 38 سال | | مجموع | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| میزان آگاهی | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد |
| ضعیف | 10 | 30/3 | 13 | 39/4 | 9 | 27/3 | 1 | 3 | 0 | 0 | 33 | 100 |
| متوسط | 42 | 19/4 | 73 | 33/8 | 64 | 29/6 | 31 | 14/4 | 6 | 2/8 | 216 | 100 |
| بالا | 2 | 0/7 | 65 | 21/6 | 136 | 452/2 | 88 | 29/2 | 10 | 3/3 | 301 | 100 |
| مجموع | 54 | 9/8 | 151 | 27/8 | 209 | 38 | 120 | 21/8 | 16 | 2/9 | 550 | 100 |

p<0/0001

**جدول شماره3 : میانگین و انحراف معیار سن مادران زائو مراجعه کننده به بیمارستان حاج کریم عسلی خرم آباد در آذر ماه 1385 بر حسب میزان آگاهی آنها**

| میزان آگاهی مادران | تعداد | میانگین سن | انحراف معیار |
|---|---|---|---|
| ضعیف | 33 | 26/2424 | 4/ 1535 |
| متوسط | 216 | 28/4213 | 4/9097 |
| بالا | 301 | 31/5482 | 3/8395 |
| مجموع | 550 | 30/0018 | 4/6524 |

**جدول شماره 4- فراوانی میزان آگاهی مادران زائو مراجعه کننده به بیمارستان حاج کریم عسلی خرم آباد در آذر ماه 1385 بر حسب تعداد فرزندان آنها**

| تعداد فرزند | 0 | | 1 | | 2 | | 3 | | 4 | | 5 | | 6 | | مجموع | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| میزان آگاهی | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد |
| ضعیف | 19 | 57/6 | 9 | 27/3 | 3 | 9/1 | 1 | 3 | 1 | 3 | 0 | 0 | 0 | 0 | 33 | 100 |
| متوسط | 76 | 35/2 | 53 | 24/5 | 45 | 20/8 | 25 | 11/6 | 11 | 5/1 | 5 | 2/3 | 1 | 5 | 216 | 100 |
| بالا | 50 | 16/6 | 68 | 22/6 | 96 | 31/9 | 62 | 20/6 | 16 | 5/3 | 6 | 2 | 3 | 1 | 301 | 100 |
| مجموع | 145 | 26/4 | 130 | 23/6 | 144 | 26/2 | 88 | 16 | 28 | 5/1 | 11 | 2 | 4 | 7 | 550 | 100 |

p<0/0001

همچنین برطبق جدول شماره 5 ، در بررسی حاضر و بااستفاده از آزمون کروسکال والیس در سطح خطای 5% ارتباط معنی داری بین میزان آگاهی و سطح سواد مادران وجود داشت بطوریکه در مادران بیسواد و دارای مدرک تحصیلی سیکل کمترین میزان آگاهی وجود داشت حال آنکه مادران با مدرک تحصیلی دانشگاهی نه تنها سطح آگاهی پایین نداشتند بلکه از سطح آگاهی بالائی برخوردار بودند.

جدول شماره 6 بیانگر رابطه معنی دار بین وضعیت اشتغال مادران و میزان آگاهی های آنان نسبت به شیر مادر بود. بر اساس نتایج این جدول و با استفاده از تست آماری کای دو در مادران شاغل میزان اگاهی نسبت به مادران خانه دار بطور معنی داری بیشتر بود. طبق نتایج مندرج در جدول شماره 7 در این بررسی بین محل سکونت مادر و سطح آگاهی های وی در ارتباط با شیر مادر ارتباط معنی دار بود و در مناطق شهری بیشترین میزان مادران از سطح آگاهی های بالا برخوردار بودند، حال آنکه در مناطق روستائی نه تنها درصد مادران با سطح آگاهی کم، بیشتر از مادران شهری بودند بلکه درصد بالائی از این مادران از سطح آگاهی متوسطی برخوردار بودند. دراین بررسی بین درامد ماهیانه خانوار و سطح آگاهی های مادران رابطه آماری معنی داری مشاهده نگردید

**جدول شماره5 : فراوانی میزان آگاهی مادران زائو مراجعه کننده به بیمارستان حاج کریم عسلی خرم آباد در آذر ماه 1385 بر حسب سطح سواد آنها**

| تعداد فرزند | بی سواد | | سیکل | | دیپلم | | فوق دیپلم | | لیسانس و بالاتر | | مجموع | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| میزان آگاهی | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد |
| ضعیف | 9 | 27/3 | 17 | 51/5 | 7 | 21/2 | 0 | 0 | 0 | 0 | 33 | 100 |
| متوسط | 37 | 17/1 | 79 | 36/6 | 87 | 40/3 | 11 | 5/1 | 2 | 0/9 | 216 | 100 |
| بالا | 10 | 3/3 | 29 | 9/6 | 132 | 43/9 | 79 | 26/2 | 51 | 16/9 | 301 | 100 |
| مجموع | 56 | 10/2 | 125 | 22/7 | 226 | 41/1 | 90 | 16/4 | 53 | 9/6 | 550 | 100 |

p<0/001

**جدول شماره6 : فراوانی میزان آگاهی مادران زائو مراجعه کننده به بیمارستان حاج کریم عسلی خرم آباد در آذر ماه 1385 بر حسب شغل آنها**

| شغل مادر | خانه دار | | شاغل | | مجموع | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| میزان آگاهی | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد |
| ضعیف | 31 | 8/5 | 2 | 1/1 | 33 | 100 |
| متوسط | 172 | 47/4 | 44 | 23/5 | 216 | 100 |
| بالا | 160 | 44/1 | 141 | 75/4 | 301 | 100 |
| مجموع | 363 | 100 | 187 | 100 | 550 | 100 |

p<0/001

**جدول شماره7 : فراوانی میزان آگاهی مادران زائو مراجعه کننده به بیمارستان حاج کریم عسلی خرم آباد در آذر ماه 1385 بر حسب محل سکونت آنها**

| محل سکونت | شهر | | روستا | | مجموع | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| میزان آگاهی | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد |
| ضعیف | 21 | 4/2 | 12 | 25/5 | 33 | 100 |
| متوسط | 183 | 36/4 | 33 | 70/2 | 216 | 100 |
| بالا | 299 | 59/4 | 2 | 4/3 | 301 | 100 |
| مجموع | 503 | 100 | 47 | 100 | 550 | 100 |

p<0/0001

## بحث

این مطالعه بصورت مقطعی و به منظور بررسی میزان آگاهی مادران زائوی مراجعه کننده به بیمارستان حاج کریم عسلی در تاریخ آذر ماه 1385 در زمینه اهمیت تغذیه با شیر مادر انجام گرفت و علاوه بر آن ارتباط بین میزان آگاهی مادران با سایر متغیرها از قبیل سن مادر، تعداد فرزندان قبلی مادر، وضعیت اشتغال مادر، میزان درآمد ماهیانه خانوار، سطح تحصیلات مادر و محل سکونت خانوار نیز در این مطالعه بررسی گردید. در این مطالعه 55% مادران از آگاهی های بالائی در ارتباط با مزایای شیر مادر برخوردار بودند39% آگاهی متوسط و تنها 6% از آنان آگاهی ضعیفی داشتند. در مطالعه مشابهی که جهت تعیین میزان آگاهی زنان باردار مراجعه کننده به مرکز بهداشتی درمانی کوثر قزوین در مورد مزایای تغذیه با شیر مادر انجام شده 52/7 درصد جامعه مورد پژوهش دارای آگاهی زیاد ، 41/7 درصد دارای آگاهی متوسط و تنها 5/7 درصد دارای آگاهی کم بودند(9).

در مطالعه انجام شده بر روی مادران مراجعه کننده به مراکز بهداشتی درمانی شهر لاهیجان اکثر مادران مورد مطالعه از آگاهی کمی در خصوص مزایای شیر مادر داشتند(10). در بررسی انجام شده توسط السا و همکارانش بر روی مادران مراجعه کننده به بیمارستان کودکان میزان آگاهی های مادران را ضعیف اعلام نمود(11). اوپال سنارات و همکاران نیز سطح بالائی از آگاهی های مادران نسبت به شیرمادر دهی در زنان سریلانکائی مراجعه کننده به بیمارستان گزارش نمودند(12).از طرفی مطالعه دونگی و همگارانش بر روی زنان گلاسکو نشان داد که اینگونه نادران آگاهی ضعیفی برخوردارهستند.(13) در بررسی سوانسون و همکارانش(14) بر روی دختران و پسران دبیرستانی اسکاتلند نیز سطح آگاهی افراد مورد بررسی در خصوص شیر مادر ،اندک گزارش گردید. این نتایج حاکی از آن است که میزان آگاهی های مادران در مناطق مختلف متفاوت بوده و می تواند ارتباط تنگاتنگی با وجود بیمارستانهای دوستدار کودک و اموزشهای مناسب به مادران از طریق مراکز بهداشتی درمانی و یا رسانه های گروهی و غیره دارد.

از طرفی در این مطالعه بین سن مادران و میزان آگاهی های آنان ارتباط آماری معنی داری وجود داشت و نشان می داد که مادران جوانتر نسبت به مادرانی که سنشان بیشتر است از سطح آگاهی کمتری برخوردارند و این امر می تواند به دلیل اول زا بودن اینگونه مادران جوان و عدم تجربه شیردهی قبلی و در نتیجه مراجعه کمتر به واحد های ارائه خدمات باشد. هر چند در بررسی انجام شده توسط خیری در قزوین(9) و کریمی در یزد( 4) علیرغم کمتر بودن آگاهی مادران جوانتر نسبت به مادران بالای 25 سال اما این ارتباط معنی دار نبود.

علاوه بر این در مطالعه حاضر بین میزان آگاهی مادر و سطح تحصیلات آنان ارتباط معنی دار وجود داشت ، بطوریکه

مادران بیسواد و دارای مدرک تحصیلی سیکل کمترین میزان آگاهی ، حال آنکه مادران با مدرک تحصیلی دانشگاهی بیشترین سطح آگاهی را داشتند. در مطالعه انجام شده در قزوین(9) بررسی انجام شده در کرمان(15) مطالعه مصفا خمامی در لاهیجان ( 10) مطالعه یزد( 4) و مطالعه انجام شده در ایرلند شمالی(16) نیز نتایج مشابهی بدست آمده است. در مطالعه انجام شده در سریلانکا (12) هرچند با افزایش سطح سواد مادران میزان اگاهی آنان بیشتر می شد ولی این افزایش از نظر آماری معنی دار نبود. بدیهی است هر چه سطح سواد مادر بالاتر باشد امکان دسترسی وی به منابع علمی از قبیل کتب و مجلات علمی بیشتر خواهد شد و همچنین در بسیاری از کشورها در دانشگاهها برنامه آموزشی مناسب در خصوص شیر مادر دهی و تغذیه مناسب شیر خواران ارائه می گردد. و این امر می تواند اثرات مثبت و موثری بر میزان آگاهی مادران داشته باشد.

نتایج بررسی حاضر موید آن است که بین تعداد فرزندان و میزان آگاهی مادران ارتباط معنی دار وجود دارد و مادران اول زا کمترین میزان آگاهی را داشته حال آ ٔنکه مادران با 1 یا 2 فرزند قبلی از آگاهی بالاتری برخوردارند. دو مطالعه انجام شده در سریلانکا (17و12) نتایج مشابهی گزارش نمودند. البته مطالعه انجام شده در لاهیجان وهمچنین مطالعه آزادشهر یزد ( 4 و10) رابطه معنی دار آماری بین سطح آگاهی مادران و تعداد فرزندان قبلی نشان ندادند.

یافته ما می تواند به این دلیل باشد که مادرانی که فاقد فرزند می باشند معمولاً جوانتر بوده واکثراً تحصیلات دانشگاهی نداشته و همچنین تجربیات کمتری راجع به روشهای درست تغذیه با شیر مادر دارند و از سویی مادرانی که حداقل یک زایمان قبلی داشته اند اکثرا دفعات بیشتری به خانه ها و مراکز بهداشتی ( به منظور پایش رشد یا واکسیناسیون ) مراجعه کرده اند واز طریق این مراکز اطلاعات و آموزش های بیشتری دریافت نموده اند و با از طریق رسانه های گروهی و یا اطرافیان کسب اطلاع نموده اند.

نتایج این مطالعه همچنین حاکی از رابطه معنی دار بین وضعیت اشتغال مادران و میزان آگاهی های آنان نسبت به شیر مادر بود، بطوزیکه بیشترین درصد از مادران شاغل (75/4%) میزان اگاهی بالایی داشته حال آنکه در مادران خانه دار بیشترین درصد مادران از آگاهی متوسط (47/4% ) برخوردار بودند. علت این یافته می تواند این مسأله باشد که اولاً معمولاً مادران شاغل تحصیلات بالاتری نسبت به مادران خانه دار دارند ثانیاً مادران شاغل به لحاظ روابط اجتماعی گسترده تر ( در محیط شغلی ) تجربیات بیشتری کسب می نمایند. نتایج بررسی لاهیجان (10) و بررسی آزادشهر یزد(4) مشابه نتایج حاضر می باشد همچنین مطالعه بر روی زنان سریلانکایی (12و17) نشان داد صرف نظر از سطح سواد مادران ، مادران شاغل میزان آگاهی بیشتری نسبت به زنان خانه دار دارند و این تفاوت از نظر آماری معنی دار است که این نکته را به دلیل روابط اجتماعی بیشتر ودر نتیجه کسب اطلاعات بیشتر از طریق اطرافیان در محیط کاری ذکر نموده اند .

در بررسی حاضر، میان سطح آگاهی مادران ساکن شهر و روستا اختلاف معنی دار آماری وجود داشت و نتایج حاکی از آن بود که اکثریت مادران ساکن شهر میزان آگاهی بالا وسپس اگاهی متوسط داشته حال آنکه اکثریت مادران ساکن روستا میزان آگاهی متوسط و سپس آگاهی کم داشتند. علت این یافته احتمالاً نتیجه بالاتر بودن سطح سواد مادران شهری و در نتیجه کسب اطلاعات لازم چه در محیطهای درسی و چه از اطرافیان بوده و یا به دلیل دسترسی آسانتر مادران شهری به آموزشهای موثر از طریق رسانه های گروهی و یا کتب و مجلات علمی است. در مطالعه مشابهی که جهت تعیین میزان آگاهی زنان باردار مراجعه کننده به مرکز بهداشتی درمانی کوثر قزوین انجام شده نتایج نشان می دهد که میانگین نمره آگاهی در زنان شهری بالاتر از زنان روستایی می باشد (9).

در مطالعه ما ارتباط معنی دار آماری بین میزان آگاهی مادران و درامد خانوار مشاهده نگردید. نتایج بررسی لاهیجان (10) نیز مشابه تحقیق ما می باشد.

## نتیجه گیری

در این بررسی مادران از میزان آگاهی نسبتا قابل قبولیدر رابطه با مزایای شیر مادر و چگونگی تغذیه با شیر مادر برخوردار بودند و با توجه به نتایج این تحقیق و تاثیر معنی دار سطح سواد، گروه سنی، تعداد فرزندان قبلی و محل سکونت مادران بر روی میزان آگاهی های آنان در خصوص تغذیه مناسب نوزادان و اهمیت و ضرورت تغذیه با شیر مادر بخصوص برای مادران جوان و اول زا، توصیه می گردد آموزش های مناسب تغذیه ای ، بویژه در ارتباط با مزایای متعدد شیر مادر بصورت گسترده و منظم هم از طریق مراکز بهداشتی درمانی شهری و روستایی ، هم از طریق بیمارستانها و هم از طریق رسانه های گروهی مانند صدا و سیما صورت گیرد.

مهمترین محدودیت و مشکلی که در انجام این طرح تحقیقاتی وجود داشت عدم همکاری برخی از مادران زائو به علت عدم تمایل به پاسخ گوئی و یا درد شدید زایمان بود که البته خوشبختانه در مجموع تعداد این موارد بسیار اندک بود .

## تشکر و قدردانی

نویسندگان مراتب سپاسگزاری خود را از کلیه مادران که صمیمانه با پاسخ به پرسشنامه ما را یاری نمودند و همچنین از کلیه پرسنل زحمتکش و کوشای بیمارستان عسلیان خرم آباد به خاطر همکاریهای بی دریغ خود در امر تحقق این تحقیق اعلام می دارند.

## References


1-Rose VA, Warrington VO, Linder R, Williams CS, Factors influencing infant feeding method in an urban community. J Natl Med Assoc. 2004; 96(3):325-31.

2ـ اصفهانی ، م م ، آسائی ، محمد ، دانستنی های تغذیه شیرخواران ، تهران : انتشارات انجمن ترویج تغذیه با شیر مادر جمهوری اسلامی ایران ، چاپ 1377 ، فصول 6 ـ 2 ، صص 77 ـ 44 و فصل 10 صص 140 ـ 137 .

3- Lawn, J., Cousens, S., Zupan, Jmillion neonatal deaths: When? Where? Why? Lancet, 2005; 365 (4): 891-900

4- کریمی،م. اردوئی،م.و جمشیدی،خ: میزان آگاهی مادران از تغذیه اطفال در 2 سال اول بعد از تولد در منطقه آزادشهر یزد: مجله دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان یزد.سال نهم ، ضمیمه شماره چهارم. زمستان1380.ص .16.

5- Labarere J, Gelbert-Baudino N, Ayral AS, Duc C, Berchotteau M, Bouchon N, Schelstraete C, Vittoz JP, Francois P, Pons JC. Efficacy of breastfeeding support provided by trained clinicians during an early, routine, preventive visit: a prospective, randomized, open trial of 226 mother-infant pairs. Pediatrics. 2005;115(2):139-46.

6- Law SM, Dunn OM, Wallace LM, Inch SA. Breastfeeding Best Start study: training midwives in a 'hands off' positioning and attachment intervention. Matern Child Nutr. 2007; 3(3):194-205.

7- Owoaje ET, Oyemade A, Kolude OO. Previous BFHI training and nurses' knowledge, attitudes and practices regarding exclusive breastfeeding.Afr J Med Med Sci. 2002; 31(2):137-40.

8- Scott JA, Shaker I, Reid M. Parental attitudes toward breastfeeding: their association with feeding outcome at hospital discharge. Birth. 2004; 31(2):125-31.

9- خیری ، ز. و همکاران: تعیین میزان آگاهی زنان باردار مراجعه کننده به مرکز بهداشتی درمانی کوثر قزوین در مورد مزایای تغذیه با شیر مادر ، اسفند 1380 و فروردین ماه 1381 ، پایان نامه دکتری ، دانشگاه علوم پزشکی قزوین .

10- مصفای خمامی: بررسی آگاهی و نگرش مادران در طی یکسال اول بعد اززایمان نسبت به تغذیه با شیر مادر، مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی گیلان/ سال سیزدهم شماره 51 ، پاییز 1383.

11. Elsa R. J. Giugliani, Vera Lúcia L. Rocha, Jaqueline M. Neves, Carisi A. Polanczyk, Cristina F. Seffrin, Lulie O. Susin, Conhecimentos maternos em amamentação e fatores associados Maternal knowledge on breastfeeding and related factors. J. pediatr. 1995; 71(2):77-81.

12- Upul Senaratha B, Dulitha N. Fernandoa, Graham Vimpanib, Ishani, Factors associated with maternal knowledge of newborn care among hospital-delivered mothers in Sri Lanka. Transactions of the Royal Society of Tropical Medicine and Hygiene. 2007; 101: 823-830

13- Dungy CI, McInnes RJ, Tappin DM, Wallis AB, Oprescu F: Infant Feeding Attitudes and Knowledge among Socioeconomically Disadvantaged Women in Glasgow.Matern Child Health J. 2007; [Epub ahead of print].

14-Swanson V, Power KGJ: Initiation and continuation of breastfeeding: theory of

planned behaviour. ): Adv Nurs, 2005; 50(3):272-82.

15- ترابی پاریزی ، ن ، بررسی نگرش مادران مراجعه کننده به مراکز بهداشتی درمانی در رابطه با تغذیه شیرخواران در شهر کرمان 82 ـ 1381 ، پایان نامه دکترا ، دانشگاه علوم پزشکی کرمان .

16- Sittlington J, Stewart-Knox B, Wright M, Bradbury I, Scott JA: Infant-feeding attitudes of expectant mothers in Northern Ireland.Health Educ Res. 2007; 22(4):561-70.

17 - Senarath U, Fernando DN, Vimpani G, Rodrigo I: Factors associated with maternal knowledge of newborn care among hospital-delivered mothers in Sri Lanka. Trans R Soc Trop Med Hyg. 2007; 101(8):823-30. Epub 2007 May 2.